

MARTIN MIČURA AKO MINISTER (1920 – 1922)¹

MICHAL MARTĀK

Katolícka univerzita v Ružomberku
Filozofická fakulta
Katedra histórie
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok
michal.martak@ku.sk

MARTĀK, Michal. Martin Mičura as Minister (1920 – 1922). In *Studia Historica Nitriensia*, 2019, vol. 23, no. 2, pp. 475-487, ISSN 1338-7219, DOI: 10.17846/SHN.2019.23.2.475-487.

Martin Mičura is a distinguished personality of Christian politics and traditions in modern history. He was Minister of the Czechoslovak Government, Member of the National Assembly, Chairman of the Czechoslovak People's Party in Slovakia, President of the High Court in Košice, Main court in Bratislava and Chairman of the Supreme Court in Slovakia. The aim of the paper is to evaluate its work as Minister of the Czechoslovak Government with full power for the administration of Slovakia and to point out the important problems that it had to face as such.

Kľúčové slová: Martin Mičura (1883 – 1946); biografia; minister s plnou mocou pre správu Slovenska (1920 – 1922); slovenská politika (1920 – 1922);

Keywords: Martin Mičura (1883 – 1946); Biography; Minister for the Governance of Slovakia (1920 – 1922); Slovak Politics (1920 – 1922);

Na úvod si predstavme základné biografické údaje o človeku, ktorému je venovaný nasledujúci príspevok. Martin Mičura sa narodil 17. septembra 1883 v Dlhom Poli v roľníckej rodine, vyštudoval právo a pôsobil ako advokát v Bytči.¹ Tu ho zastihli prevratové udalosti roku 1918, hneď po nich sa začal politicky angažovať a ako jeden z mála predstaviteľov laických elít katolíckeho politického hnutia sa s podporou strýka Juraja Mičuru stal podpredsedom Slovenskej ľudovej strany. S ňou sa v rokoch 1921 – 1922 definitívne rozišiel a v roku 1925 založil a stal sa krajským predsedom Československej strany ľudovej na Slovensku a poslancom v Národnom zhromaždení v rokoch 1925 – 1938, aby od konca roka 1938 opäť vyvíjal signifikantnú politickú činnosť v rámci HSĽS. Bol známy kladením dôra-

¹ MIČURA, Ján. JUDr. Martin Mičura (1883 – 1946): Život a dielo právnika, politika a štátnika. S. L.: S. N., 2011.

zu na spoluprácu slovenských a českých katolíkov, česko-slovenskú vzájomnosť i riešenie sociálnej otázky v prospech širokých ľudových vrstiev. Jeho význam pre Slovensko je nepopierateľný, odrážal sa v politickom i spoločenskom živote na katolíckom Slovensku v celej šírke (na rozdiel od jeho strany) tak v medzivojnovom období, ako aj v rokoch 1939 – 1945, keď pôsobil ako predseda Najvyššieho súdu v Bratislave a od roku 1943 aj ako podpredseda Štátnej rady. V lete roku 1945 bol však zatknutý orgánmi sovietskej NKVD a odvečený do Moskvy. Okolnosti ani presný dátum jeho úmrtia v sovietskom pracovnom tábore nie sú známe.² Ešte predtým však pôsobil aj ako tekovský či nitriansky župan, ale predovšetkým ako minister československej vlády s plnou mocou pre správu Slovenska.

Po Vavrovi Šrobárovi a Ivanovi Dérerovi bol v poradí tretím, pôsobil v dvoch vláдах, úradníckej vláde J. Černého i vo vláde E. Beneša, a stal sa tak dovedy najdlhšie pôsobiacim ministrom na tomto poste, keď vo funkcii vydržal viac ako dva roky.³

Cieľom príspevku je predstaviť M. Mičuru⁴, jeho aktivity i úlohy, ktorým sa venoval práve počas uvedeného obdobia. Budeme sa usilovať odpovedať na otázky, ktoré sa dotýkajú počiatkov jeho pôsobenia vo vláde ako nestraníka (aj napriek jeho predošlej straneckej angažovanosti), jeho návrhov riešení vzniknutých či pretrvávajúcich problémov.

Keďže ide vzhľadom na naznačenú tému o problematiku dosiaľ výraznejšie nespracovanú, pri značnom nedostatku a roztrúsenosti zachovaných archívnych materiálov sa opierame najmä o dobovú periodickú tlač, doterajší stav historiografie a, samozrejme, aj o pramenné informácie najmä úradnej proveniencie, pretože jeho pozostalosť sa nezachovala. Aj preto isté ťažkosti spočívajú v jednoznačnom oddelení podielu na rozhodnutiach samotného M. Mičuru a županov, prípadne iných spolupracovníkov.

Po vnútrostraníckej kríze sociálnych demokratov a po krátkom štvormesačnom úradovaní I. Déreera sa v septembri 1920 Mičura stal súčasťou úradníckej vlády J. Černého ako minister československej vlády pre správu Slovenska. Pre pochopenie zložitej celoštátnej i slovenskej situácie je však potrebné uvedomiť si, že východisko z tejto krízy v podobe úradníckej vlády relatívne krátky čas po prijatí ústavy nemuselo pôsobiť pokojne najmä pre zahraničie, okrem iného aj preto, že zmluva s Maďarskom ešte vždy nebola československým parlamentom ratifikovaná. Nájsť odborníkov, úradníkov na fungovanie štátu a najmä zachovanie poriadku bolo preto nevyhnutné. Navyše sa očakával celý rad riešení z hľadiska zlepšenia zásobovania či vyriešenie celého radu sociálnych problémov. Z asúektu osobných ambícií to akiste v prípade M. Mičuru možno hodnotiť ako veľký úspech. Ak však pripomenieme skutočnosť, že tri dni po jeho

² MARTĀK, Michal. Andrej Hlinka a Martin Mičura – k začiatkom ich politického i osobného vzťahu. In LETZ, Róbert – STANO, Pavol (eds.). *Národ môj: Pamätnica 150. výročia narodenia Andreja Hlinku*. Bratislava: PostScriptum, 2015, s. 142.

³ V. Šrobár bol vo funkcii od 10. decembra 1918 do 25. mája 1920, I. Dérer od 25. mája 1920 do 15. septembra 1920.

⁴ K doterajšiemu historiografickému spracovaniu pozri: MARTĀK, Michal. *Martin Mičura v slovenskej i českej historiografii*. In *Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2018, roč. 18, č. 1, s. 99-107.

vymenovaní za ministra mu zomrela manželka Kamila, rodená Fridrichovská, je viac ako pravdepodobné, že vymenovanie malo trpkú príchuť. V dôsledku toho bolo aj samotné prevzatie úradu presunuté na 22. septembra.

Ako bývalý vládny tajomník poverený vedením politickej správy Slovenska⁵ sa z princípu nemohol opierať o podporu žiadnej slovenskej politickej strany. Bol relatívne mladý, ale so skúsenosťami s riadením žúp, možno zvlášť z pôsobenia v Zlatých Moravciach, kde sídlila Tekovská župa, charakteristická národnou nevedomosťou, s veľkým percentom pomadžarčeného obyvateľstva a takmer bez podpory slovenskej inteligencie.⁶ V „nepolitickej“ vláde a navyše po predošlom „koketovaní“ s viacerými stranami sa musel hneď na začiatku vyrovnáť s istými tlakmi. Bol bývalým podpredsedom Ľudovej strany a ako bývalý župan mal celkom pochopiteľne blízko k strane agrárnej. Očakávanie však mohli mať okrem spomenutých aj iné strany, keďže od samého začiatku sa usiloval pôsobiť ako nadstraník.

Vo svojom príhovore pri príležitosti prevzatia úradu ako jeden z bývalých slovenských županov najväčšiu pozornosť venoval administrácii Slovenska. *„Administrácia Slovenska nefunguje, ako by fungovať mala.“* Podľa Mičuru spočívala práve na županoch, a preto sa v ďalšom bode programu vyslovil za *„upevnenie moci županov“*. Okrem tohto boli jeho programovými prioritami i riešenie postavenia, platov a bytovej otázky úradníkov, notárov, vypovedanie cudzincov, rýchle vyriešenie otázky cirkevných pomerov a obsadenie slovenských biskupských stolcov, zabezpečenie zásobovania.⁷ Išlo teda o reálne problémy, na riešenie ktorých potreboval najmä na Slovensku širšiu politickú podporu.

Problémom však mohlo byť to, že dôležité úradnícke miesta boli naďalej obsadzované po straníckej línii. Situácii akiste nepomáhali ani rôzne druhy protestov súvisiacich so snahou o rýchlu a radikálnu zmenu úradníkov či aj v tomto kontexte neutešená situácia menšinového obyvateľstva spojená s tzv. „čistkami“ v maďarských oblastiach.⁸ Ak k tomu pridáme aj komplikovaný vzťah Slovákov a Čechov na Slovensku, zvlášť po októbrových udalostiach v Námestove a krvavom konflikte českých legionárov a vojakov s Ľudákmi na ich zhromaždení, pri ktorom boli usmrtení dvaja roľníci, M. Mičura nemal od začiatku jednoduchú pozíciu.

Od úradníckej vlády sa očakávalo predovšetkým zavedenie poriadku, akiste aj pod vplyvom vnútrostraníckych problémov u sociálnych demokratov. V českých krajinách videli základ týchto problémov práve na Slovensku, pretože *„dobrácky minister Dérer príliš popustil uzdu nezriadenostiam rozkladných živlov a dnes práve Slovensko budí dojem územia, v ktorom je anarchia domovom“*⁹.

Aj keď zjavnú podporu od začiatku nachádzal u Ľudákov¹⁰, celkom pochopiteľne sa usiloval spolupracovať so všetkými. Ako uvádza F. Peroutka,

⁵ Slovák, 19. 9. 1920, s. 1, Kto sú naši ministri?

⁶ Národní archiv Praha (ďalej NA Praha), fond Sbirka různých osobních archivů, Praha, K 207, sign. 550-207-5.

⁷ Slovák, 28. 9. 1920, s. 1. Nastúpenie nového ministra pre správu Slovenska.

⁸ KLIMEK, Antonín. Velké dějiny zemí koruny české, sv. XIII. 1918 – 1929. Praha – Litomyšl: Paseka, 2000, s. 212.

⁹ Venkov, 16. 9. 1920, s. 1. Čeho žádáme od nového ministerstva?

¹⁰ Ferdiš Juriga ho pri vymenovaní do funkcie označil za „dnes najsúcejšieho na to miesto“. Slovenské ľudové noviny, 1. 10. 1920, s. 1. JURIGA, Ferdiš: Máme nového ministra.

Ľudová strana bola spokojná, pretože prvýkrát išlo o ministra, ktorý voči nej nebol naladený nepriateľsky a ako katolíka sa ho strana mala pokúsiť získať.¹¹ Toto Peroutkovo tvrdenie dokumentuje aj obsah úvodných článkov v Slovákovi po Mičurovom prevzatí funkcie. Od začiatku Ľudáci vkladali do nového ministra veľkú nádej. Po V. Šrobárovi, otvorenom kritikovi Ľudákov, i sociálnom demokratovi Dérerovi, ďalšom „nepriateľovi“ z ideologického hľadiska, mal práve Mičura ako v poradí tretí minister „začať očistu Slovenska od základu“, samozrejme, podľa predstáv Ľudákov a čo najskôr. Mičura, „čestný a mužný zmýšľaním“, si ale mal uvedomiť, „že na Slovensku len po slovensky sa musí účinkovať, hospodáriť a v prvom rade len so slovenskými silami“¹². Podľa predstáv Ľudákov, ako to ani v ďalších dňoch neprestávalo znieť v novinách, mal „v našej politike človek nekompromitovaný, rozvažitý“, teda Mičura, zaviesť „nový režim, novú politiku na základe slovanstva a Krista – slovenskosti a kríža“¹³.

Nielen v tlači sa hľadali dôvody v prospech nominácie Mičuru. Ľudáci ich videli v jeho predošlej práci i skúsenostiach. „Možno, že zvláštne pomerný poriadok v Tekove, odstránenie, vlastne pokojné vyrovnanie sporných záležitostí a vôbec administratívna opatrnosť a takt, predsa však neúprosná rozhodnosť primáli patričných k tomu, aby Mičuru postavili na čelo celého Slovenska. Počas volieb bol ticho, ba poverávalo sa, že sa veľmi neexponuje za agrárnickú vládu, však aj v samom sídle župy mala vládna strana len pár sto hlasov, a preto že nie je veľmi obľúbený v Bratislave. Mičura ale nielen že bol v prvom rade nestranným úradníkom, ktorého hlavnou úlohou bol pokoj, poriadok a bezpečnosť občanov, lež bol spolu i nadaným politikom.“¹⁴

Akiste by sa dala tichá podpora Ľudákov identifikovať aj v prípade, keď agráристи navrhovali na prázdne miesto tekovského župana Juraja Slávika, ktorý sa napokon stal županom až v roku 1923.¹⁵

Medzi prvé kroky Mičuru ako ministra patrí nahradenie županmi neobľúbeného ministerského radcu a bývalého rakúskeho byrokrata O. Eisensteina, následná reorganizácia zboru županov iným spôsobom, než to navrhoval predchodca Dérer. Namiesto predčasného spájania žúp a redukovania počtu županov sa rozhodol poveriť vedením každej dovedajšej župy župana s úmyslom pomôcť vývinu ich riadnej správy. Osobitne išlo o pohraničné župy, kde autorita úradov poklesla predovšetkým pre neobsadené županské kreslá. Udialo sa tak aj napriek istému spochybneniu, s ktorým takmer mesiac pred zmenami prišli Národné noviny.¹⁶

Úsilie Mičuru o podporu väčšiny strán bolo charakteristické pre celé jeho ministerské úradovanie. Z tohto hľadiska možno ako istý strategický ťah vnímať personálne zmeny, ktoré uskutočnil na začiatku novembra 1920. Vedením administratívneho oddelenia na ministerstve poveril dovedajšieho župana v Liptovskom Mikuláši Jozefa Kállaya, ktorý, ako je známe, sa profiloval skôr ako odborník v štátnej správe, no bol členom agrárnej strany. Okrem toho na miesto

¹¹ PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu, díl 3, 1920. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 1238-1239.

¹² Slovák, 21. 9. 1920, s. 1. Úloha nového ministerstva.

¹³ Slovák, 28. 9. 1920, s. 1. Nový režim.

¹⁴ Slovák, 16. 11. 1920, s. 1. Nová okupácia agrárnická.

¹⁵ Slovák, 16. 11. 1920, s. 1. Nová okupácia agrárnická.

¹⁶ Národné noviny, 26. 10. 1920, s. 1. Pod závozom.

župana Hontianskej župy povolal hlavného slúžneho v Leviciach a svoju bývalú „pravú“ ruku, Ľudáka Viktora Ravasza, správou Novohradskej župy poveril Jura Janošku, prívrženca Slovenskej národnej strany, a na čelo Šarišskej župy sa dostal žilinský advokát a funkcionár agrárnej strany Ján Brežný.¹⁷

Jeho prijatie ako nového ministra bolo v zásade kladné, aj keď v slovenskom politickom spektre sa spájalo s vlastnými predstavami o spolupráci. Agrárici v jednom z úvodných článkov uviedli, že *„doterajší župan nitriansky a tekovský vedel veľmi dobre uplatniť svoje schopnosti administratívne ako župan. Osvedčil sa ako energický, svedomitý úradník, ktorý veľmi dobre pozná administratívne pomery na Slovensku. Od neho možno očakávať nápravu v administrácii u nás ako aj vôbec nápravu pomerov na Slovensku, do ktorých iste zasiahne pevnou rukou“*¹⁸.

Celkom pochopiteľne bol po „pokrokárovi“ Šrobárovi a sociálnom demokratovi slovenský katolík a župan M. Mičura prijatý pozitívne, na druhej strane však náhrada I. Déreera spôsobovala kritickejší prístup k novému ministrovi od sociálnych demokratov.¹⁹ Tí po tom, ako Mičura nastúpil do úradu, očakávali, že bude pokračovať v práci začatej I. Dérerom. Okrem správy o zmene na ministerskom poste uviedli v ďalších článkoch predovšetkým Dérerove konsolidačné zásluhy na Slovensku.²⁰ V programovom vyhlásení Mičuru upriamili pozornosť na viaceré momenty. Ocenili najmä úmysel odstrániť nedostatky verejnej správy nezohľadňujúcej skutočný život na Slovensku, upevnenie moci županov však podmienili nevyhnutnou dôverou a podporou *„pracujúceho občianstva“*, nie *„paragrafmi, žandármi a policajtmi“*. Osobitne si však všímali navrhované riešenie postavenia robotníkov, teda skupiny, o ktorej priazeň sa usilovali. Nepochybne aj preto boli kritickí v súvislosti s navrhovaným vypovedaním cudzincov. Totiž najzávažnejší problém, bez riešenia ktorého by program nebol úplný, videli aj v nevyhnutnom ozdravení hospodárskeho života znemožnením činnosti *„nepocitových obchodníkov... ktorí zväčšujú biedu a vháňajú tým pracujúce vrstvy do krajnej nespokojnosti a zúfalstva... bez ohľadu na národnosť, náboženstvo alebo politické presvedčenie...“*²¹. Sociálni demokrati apelovali na Mičuru aj v súvislosti s nižšie spomenutým pastierskym listom, ktorý vnímali ako *„štvavý a protištátny a ktorého prečítanie je priamo vlastizradou“*, pričom sa dožadovali ministrovho zásahu.²²

Národné noviny, politicky v tom čase prepojené s agrárnikmi, v deň nástupu Mičuru do úradu uverejnili článok prevzatý z novín Čas. Mičura ako *„dobrý znalec slovenskej administratívy, ktorý už rok pracuje na jej reorganizácii“*, mal byť na túto pozíciu odporúčaný Dérerom, jeho vymenovanie údajne zdržiavalo ministerstvo vnútra.²³ Poukázaním na aktuálnu „nepolitickosť“ ministerstva zdôrazňovali nevyhnutnú nadstraníckosť v spoločnom záujme. *„Všetky politické strany musia si uvedomiť, že sú chvíle kritické, v ktorých ostrie straníckych bojov musí prestať kvôli pokoju, lebo len v pokoji možno postaviť niečo pevného, okolo čoho slobodne, bez rozdielu*

¹⁷ Slováč, 5. 11. 1920, s. 1. Politické zvesti.

¹⁸ Slovenský denník, 17. 9. 1920, s. 2. Nová vláda.

¹⁹ KLIMEK, ref. 8, s. 206.

²⁰ Robotnícke noviny, 18. 9. 1920, s. 1. Novému ministrovi.

²¹ Robotnícke noviny, 24. 9. 1920, s. 1. K programu nového min. pre Slovensko.

²² Robotnícke noviny, 19. 10. 1920, s. 1. Za očistu Slovenska.

²³ Národné noviny, 22. 9. 1920, s. 1-2. Zriedkavé hlasy.

viero- i politiko- i všelijakého iného vyznania, jednako s rešpektom chodili by všetci.“²⁴ V čase „povolebnej“ spolupráce národnej i agrárnej strany bol v Národných novinách zvýrazňovaný fakt, že Mičura nemal politickú minulosť a ako taký mal mať výhodu, že nemusel prihliadať na stranícke záujmy a v zložitých chvíľach mohol nerušene pracovať. Tento postoj je síce pochopiteľný, avšak nemožno ho považovať za pravdivý. Existuje totiž niekoľko dokladov o tom, že Mičura bol exponentom ľudovej strany, kde bol v čase jej obnovy podpredsedom, a neskôr aj agrárnej strany.²⁵

Nejasné stranícke zaradenie potvrdil aj blízky priateľ V. Šrobára a bývalý slovenský poslanec Ján Halla vo svojom svedectve zo dňa 3. decembra 1921, v ktorom tvrdil, že „ľudia považujú Mičuru za člena ľudovej strany neprávo, a aj keď formálne sa neangažoval v roľníckej národnej strane, predsa platí členské príspevky a patrí k nej“²⁶. Akiste to potvrdzujú aj ďalšie Mičurove snahy v čase, keď ministrom nebol, ktoré naznačíme v ďalšej časti.

V nami sledovanom období bol Mičura zapletený do niekoľkých káuz či korupčných afér. Jednou z nich bola napríklad tzv. špiritusová aféra. Ako je známe, minister financií uvoľnil na naliehanie M. Mičuru 15 000 hektolitrov liehu pre Slovensko, z toho bolo 5000 daných obchodníkom do predaja. Zvyšok si malo ponechať ministerstvo, ktoré ho cez županov udeľovalo župám, ďalšie rozdeľovanie uskutočňovali okresní slúžni. Lieh bol pridelený za cenu 30 Kč, župám sa však predával za cenu 50 – 60 Kč za hektoliter. Zisk z tohto obchodu, vypočítaný až na 3 milióny Kč, pripadal dispozičnému fondu ministerstva s plnou mocou a časť županom na rēžiu. Medzi obcami a slúžnymi dochádzalo k nepríjemnostiam a hádkam pre predražený lieh, ktorý bol obciam vnucovaný.²⁷ Kriticky bola vnímaná predovšetkým „pomoc“ úradov pri podpore alkoholizmu a v dôsledku vysokých cien aj zdierania, čím bolo v podstate porušené Šrobárovo nariadenie o zákaze voľného predaja liehových nápojov. Aj napriek tomu, že je možné zaregistrovať snahy kontrolného zboru zatajiť celú záležitosť, aféra sa dostala na verejnosť, čo na Mičuru nevrhlo dobré svetlo. Rovnako sa stala súčasťou interpelácie sociálnodemokratických poslancov Tausika, Světlíka a ďalších v júli 1921, ktorou žiadali zrušenie ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska, resp. aspoň odvolanie Mičuru z funkcie. Dôvodom mali byť okrem spomenutej aféry aj udalosti viažuce sa na obdobie jeho pôsobenia ako tekovského župana. Do župného domu, ktorý mal pri svojom príchode nájsť prázdny, mal zabezpečiť zariadenie a nábytok z kaštieľa v Topoľčiankach, ktorý bol síce vo vlastníctve Jozefa Habsburga, ale v nútenej správe. Spomenutí poslanci to nazvali „rabovaním“, resp. „lúpežou“, ktorá mala byť až dodatočne potvrdením odobrená.²⁸ Mičura sa

²⁴ Národné noviny, 25. 9. 1920, s. 1. Nové ministerstvo na Slovensku.

²⁵ Napr. SIDOR, Karol – VNUK, František. Andrej Hlinka 1864 – 1938. Bratislava: Lúč, 2008, s. 364.

²⁶ Masarykův ústav a archiv AV ČR (ďalej len MUA), fond (ďalej f.) TGM, R-republika 1918 – 1937, kartón (ďalej k.) 396, 2 – vnitropolitická situace 1921 – 1925. Záznam zo dňa 3. decembra 1921.

²⁷ MÚA, f. TGM, R-republika 1918 – 1937, k. 396, 2 – vnitropolitická situace 1921 – 1925, Dôverná správa o situácii na Slovensku.

²⁸ Dostupné na internete: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t2762_00.htm [cit. 5. 12. 2017]. Naliehavá interpelácia poslancov Tausika, Světlíka a súdruhov vláde o protizákonnom a korupčnom správaní ministra s plnou mocou pre Slovensko Dr. Mičuru.

s reakciou vo vzťahu k vláde i odpoveďou poslancom príliš neponáhľal, udialo sa tak takmer po polroku²⁹, už v období vlády E. Beneša, navyše sa týkala len druhej záležitosti, žiadnej zmienky o tzv. špiritusovej afére v nej niet. Tú mu pripomenul aj A. Hlinka v jednom zo svojich listov, v ktorom ho žiadal o podporu na zriadenie katolíckeho sirotinca v Ružomberku.³⁰

Aj keď boli hranice s Maďarskom zadefinované, predsa istá forma maďarských aktivít voči Slovensku neustávala. Boli to akcie mnohotvárne, podobne ako za predošlých ministrov. Dňa 4. októbra 1920 popoludní sa v Bratislave začal generálny štrajk nemeckých a maďarských robotníkov ako protest proti vypovedaniu redaktora sociálnodemokratického časopisu *Volkstimme* v Bratislave F. Pfifferlinga s plánom rozšíriť ho na celé Slovensko. M. Mičura reagoval vycestovaním do Prahy a návrhom na vyhlásenie výnimočného stavu na celom území Slovenska.³¹ O deň neskôr sa stretli zástupcovia robotníkov kvôli rokovaniu o ukončení štrajku a neúspešne žiadali o povolenie na popoludňajšiu schôdzu. Dôvodom mal byť Mičurov súhlas so zastavením vydávania časopisu *Volkstimme* a aj so zverejnením plagátov s vyhláškou o tom, že štrajk bol iniciovaný z osobných dôvodov a robotníci sa s ním nestotožňujú.³² Plagáty napokon vyvesené boli, v bratislavských továrňach sa nepracovalo, štrajk sa rozšíril aj do ďalších častí Slovenska, keď sa pridali aj robotníci v Komárne a v Nových Zámkoch.³³ Žiadali Mičurovo odstúpenie a pripravoval sa naňho aj atentát³⁴, vďaka odhaleniu napokon neuskutočnený.³⁵ Mičurov postoj voči komunistom ostával nezmenený aj v nasledujúcom období. V roku 1921 zakázal činnosť Komunistickej organizácie mládeže pre správy, podľa ktorých vykazovala táto organizácia tendencie protištátnej činnosti.³⁶

Je známe, že počas obdobia riadenia ministerstva pre Slovensko boli vymenovaní a vysvätení aj slovenskí biskupi pre tri slovenské diecézy. Za potrebné však považujeme spomenúť aj niektoré momenty, na ktoré musel Mičura reagovať a ktoré súviseli s otázkou vzťahov štátu a cirkvi, resp. obojstranným zasahovaním do záležitostí druhej strany. Jedným z takých bol určite aj už spomenutý „List ordinariusov katolíckym Slovákom“.

Vo svojom liste slovenským ordinárom kritizoval predovšetkým nelojnosť a protištátnu náladu. Zaviazal sa, že nebude tolerovať šírenie kalendárov, ktoré obsahovali národné sviatky bývalého Uhorska, a ordinárov vyzval, aby pri obsadzovaní dôležitých cirkevných úradov prihliadali najmä na obchádzaných či

²⁹ Dostupné na internete: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3425_02.htm [cit. 5. 12. 2017]. Odpoveď vlády na interpeláciu poslancov Tausika, Svetlíka a súdruhov vláde o protizákonom a korupčnom správaní ministra s plnou mocou pre Slovensko Dr. Mičuru.

³⁰ MARTÁK, ref. 2, s. 147.

³¹ Archiv Kanceláre prezidenta republiky (ďalej len AKPR), č. 7555/20.

³² AKPR, č. 7407/20.

³³ AKPR, č. 7751/20.

³⁴ Slovenský denník, 24. 11. 1921, s. 1, Chceli spáchať atentát na ministrov Mičuru a Beneša; Venkov, 24. 11. 1921, s. 5, V Bratislavě odhalen komplot za účelem politického atentátu.

³⁵ Okrem tohto prípadu je známy aj v neskoršom období pripravovaný plán Mičurovho otrávenia. *Ľudová politika*, 25. 2. 1927, s. 2, Minister Dr. M. Mičura mal byť otrávený.

³⁶ PAPÁNKOVÁ, Gabriela. JUDr. Martin Mičura. Diplomová práca. Bratislava: Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2002, s. 22-23.

pred rokom 1918 politicky stíhaných kňazov. Výhrady mal aj v prípade ešte vždy prevládajúceho a nežiaduceho vplyvu prouhorsky orientovaných cirkevných úradov na cirkevné školy i kňazský dorast, ďalej voči ich neslovenskej úradnej reči a stykom s cirkevnou hierarchiou v Maďarsku.³⁷

Tento krok Mičuru sa stretol s rôznymi reakciami. Celkom pochopiteľne bol pozitívne prijatý agrárnikmi, bol pre nich istým náznakom záruky konsolidácie pomerov na Slovensku.

Avšak vzhľadom na skutočnosť, že išlo o kritiku rímskokatolíckeho kléru, resp. katolicizmu na Slovensku ako takého, ľudáci nemohli nereagovať. Okrem E. Funczika, ktorý odpovedal z hľadiska cirkevného práva v zmysle nemožnosti zasahovania civilných vrchností do cirkevných záležitostí³⁸, Jur Koza Matejov vo svojich dvoch článkoch veľmi jasne naznačil, prečo vláda a štát nemohli očakávať inú prácu kňazov. Mičurou naznačenú nedôveru katolíckych kňazov a úradov voči štátu zdôvodnil proticirkevnou politikou štátu od začiatku existencie ČSR. „*Usiloval sa tento štát akýmkoľvek spôsobom, akýmkoľvek malichernými prostriedkami ako tak získať a zaistiť si lásku a dôveru katolicizmu a jeho kňazstva?*“ Pripomenul aj na jednej strane ústretové kroky vlády voči iným cirkvám a na strane druhej silný proticirkevne ladený postoj bývalého ministra s plnou mocou pre správu Slovenska V. Šrobára, a to aj napriek tomu, že „*práve katolícki kňazi stáli pri tvorení štátu a súčasne sa úrady dostávali do rúk nekatolíckych alebo pokrokárskych*“³⁹.

K ďalším otázkam, ktoré si vyžadovali postoj vtedajšieho muža číslo jeden na Slovensku, patrila aj ľudákmi presadzovaná autonómia Slovenska. Reakciu Mičuru si vysvetlili tak, že „*v autonómii on nevidel žiadne vlastizradstvo... Za potrebné uznáva šetrenie a zaistenie slovenských národných práv, slovenskej kultúry, slovenského hospodárstva a iných slovenských záujmov. A preto ani oproti autonómii nemá nič takého, len aby nebola v nej tá myšlienka, že von s Čechmi*“⁴⁰. Z obsahu je zrejmé, že takéto slová museli byť pre ľudákov príjemné, osoba ministra im tak mohla pomôcť argumentovať vo vzťahu k iným slovenským predstaviteľom pražského centralizmu, najmä Šrobárovi či Hodžovi, čo napokon aj využívali, pretože v krátkom období prišli hneď s niekoľkými návrhmi na autonómiu Slovenska.

Spôsob riešenia vzťahu Slovákov a Čechov vo forme autonómie sa v mnohých prípadoch opieral o negatívne skúsenosti s prítomnosťou Čechov na Slovensku a v tomto kontexte aj o zrejmú nespravodlivosť, ktorú ľudia na Slovensku vnímali citlivo. Zvlášť ak napríklad od začiatku februára 1921 došlo k zvýšeniu dôchodkov učiteľov len v Čechách, na Morave a v Sliezsku.⁴¹ Aj preto bolo ťažké reagovať na kritické poznámky na adresu českých úradníkov zo strany ľudákov i národniarov. Mičura sa ich zastal: „*Veľká väčšina českých úradníkov pracuje dobre*

³⁷ Slovenský denník, 7. 11. 1920, s. 1-2. Dôrazný krok min. Dr. Mičuru proti podkopným protištátnym štvaniacim kňazstva. Slovenská politika, 10. 11. 1920, s. 1. Protištátna agitácia kňazstva na Slovensku.

³⁸ Slovák, 13. 11. 1920, s. 1. Pane Minister Dr. Mičura!

³⁹ Slovák, 25. 11. 1920, s. 1-2. MATEJOV, J. K. Stav katolicizmu u nás; Slovák, 26. 11. 1920, s. 1-2. MATEJOV, J. K. Stav katolicizmu u nás.

⁴⁰ Slovák, 29. 1. 1921, s. 1-2. Ministerské slová o autonómii.

⁴¹ Slovák, 22. 3. 1921, s. 1-2. HANCKO, Anton. Otvorený list na pána Ministra s plnou mocou pre správu Slovenska.

*a zlí úradníci sa nájdu nielen medzi Čechmi, ale i medzi Slovákami a Maďarmi. Za hriech jednotlivcov nesmie trpieť celý stav. Nepoctivci a hlupáci sa nerodia len v Čechách, ale, bohužiaľ, aj na Slovensku.*⁴²

Mičura bol ako minister často označovaný za prísneho človeka s pevnou rukou, ale bol vnímaný aj ako ten, kto v zásade nemal problém komunikovať so všetkými stranami. Podobne ako predošli ministri, aj Mičura sledoval svojimi krokmi organizáciu správy na Slovensku. Je známe, že pomery v období jeho úradovania v porovnaní s predošlými dvomi ministrami boli všeobecne pokojnejšie, a teda ako istý dôsledok toho by sa mohla javiť skutočnosť, že sa nedostával, na rozdiel od predchodcov, do otvorených konfliktov s rôznymi stranami.

Isté problémy však mohli vznikáť aj v dôsledku ešte vždy pretrvávajúceho nedostatku školených úradníkov, resp. ešte neskonsolidovanej správy na Slovensku. Niet sa čo diviť, pretože ničím nezvyčajným nebola súčasná spolupráca (v úrade) úradníka z Čiech so skúsenosťami z administratívy z rakúskej časti monarchie a maďarského so skúsenosťami z administratívy z uhorskej časti, navyše veľakrát so skeptickým postojom voči novému štátu a s politickou podporou opozičných menšinových strán. Situácii určite nepomáhal ani nevyjasnený stav v Maďarsku, ktorý ovplyvňoval aj situáciu na Slovensku a vyžadoval si obozretnosť zodpovedných úradov.

Obdobný úradnícky i „pronestraničný“ prístup si Mičura zachoval aj v novej vláde s predsedom Benešom nielen na Slovensku, ale aj v celoštátnom rozmere. Jeho pozíciu celkom príznačne označil Z. Kárník takto: „*Stál kdesi medzi úradníctvom a príslušnosťou k lidovej – nie ľudovej – strane na Slovensku,*“⁴³ – čo určite naznačuje jeho ďalšie úsilie i pôsobenie. Úzkym okruhom ľudí okolo Hradu bol dokonca vnímaný ako „*poslušný byrokrat bez valnej iniciatívy*“⁴⁴, teda aspoň takého ho chceli mať dovtedy, kým sa ministerstvo nezruší alebo aspoň výrazne neobmedzia jeho právomoci, ako sa o tom uvažovalo od júla 1921.

Mičura už okrem naznačených reakcií čelil na prelome rokov 1921 a 1922 ostrej kampani nielen proti jeho spôsobu úradovania, ale i účasti vo vláde vôbec, keď bol obvinený z toho, že spoločne s ministrom Černým mal vyvolať akciu za zriadenie cirkevných katolíckych gymnázií na Slovensku, aby tým získali podporu svojej vtedajšej vlády od ľudovej strany, čím „*obaja ukázali málo ohľadu voči ostatným stranám, s ktorými sa vopred nedohodli, a preukázali príliš málo politického rozhľadu vôbec*“⁴⁵. V tomto zmysle ťažké postavenie Mičuru potvrdil vo svojej krátkej správe aj prezidentský kancelár P. Šámal.⁴⁶

Kampaň pokračovala a vystupňovala sa zvlášť po správe o odchode Ľudákov zo spoločného parlamentného klubu s Československou stranou lidovou, keď slovenskí sociálni demokrati vyhlásili pozíciu Mičuru za otrasenú, pretože ľudová strana ho označovala za svojho exponenta vo vláde. Voči Mičurovi zaujali

⁴² Slovenská vlasť, 29. 4. 1921, s. 1-2. Porady slovenských poslancov a županov v Bratislave.

⁴³ KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918 – 1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929). Praha: Nakladatelství Libri, 2003, s. 221.

⁴⁴ KLIMEK, ref. 8, s. 319.

⁴⁵ Lidové noviny, 9. 12. 1921. s. 2. O vládní systém na Slovensku.

⁴⁶ 10. apríla 1922 konštatoval „*ťažké postavenie Mičuru medzi sociálnymi demokratmi a agrárnikmi, ktorí naňho útočili, a on, hľadajúc oporu aspoň niekde, nadržuje ľudovcom*“ (AKPR, T 761/22).

nemenné útočné stanovisko a vyčítali mu jeho prísnosť a príkrosť voči robotníkom, kým na druhej strane mal byť ústretový voči veľkostatkárom i majetným ľuďom.

Aj ľudová strana volala po zmene systému a žiadala zriadiť školskú stolicu, uskutočnenie volieb do obcí a žúp či obsadenie úradov Slováckmi. Istou formou nedôvery voči Mičurovi mal byť aj požadovaný správny výbor na ministerstve.⁴⁷ Naznačovali to aj správy z prvej polovice roka 1922, keď sa v tlači začalo čoraz zreteľnejšie písať o kríze v správe Slovenska. Mala vraj súvisieť okrem iného aj s protištátnymi prejavmi slovenských opozičných strán či nespokojnosťou v radoch úradníkov. Celkom pochopiteľne išlo práve o ministerstvo s plnou mocou, ktoré bolo vnímané ako zodpovedné za dianie. Volalo sa predovšetkým po personálnej zmene.

Akiste to súviselo aj so snahou o získanie ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska ostatnými slovenskými stranami. Tie predstavovali Mičuru ako „orientálneho autokrata a exponovaného ľudáckeho straníka“. Bolo však zrejmé, že Mičura aj napriek tomu, že už nebol súčasťou úradníckej vlády, naďalej sa usiloval pôsobiť nadstranícky a nestratiť tak podporu ostatných slovenských strán.⁴⁸

Aj keď sa v jednom z poskytnutých rozhovorov Mičura sám považoval „za zástupcu Slovákov vo vláde a na Slovensku za zmocnenca koncentrovaných strán, ktoré tvoria vládu“⁴⁹, skutočnú podporu strácal aj u „spriatelenej“ ľudovej strany. Prejavy niektorých slovenských politikov opozičných strán, v roku 1922 už aj ľudovej strany, vyvrcholili priamo v negácii československého štátu. Pri hľadaní vinníka tejto situácie bol celkom pochopiteľne najčastejšie spomínaný člen vlády, minister Mičura. Očakávala sa zmena na pozícii, hovorilo sa o kríze v správe Slovenska.⁵⁰ Avšak v tejto súvislosti je potrebné poukázať na niekoľko momentov, predovšetkým na nejasné kompetencie ministerstva. Pozostávalo totiž z prezídia, ktoré čiastočne realizovalo politicko-právnu agendu prezídia ministerskej rady, a z oddelenia administratívneho, ktoré v skutočnosti podliehalo ministerstvu vnútra. Súvislosť s ostatnými rezortmi, ktoré sa časom premenili na expozitúry pražských ministerstiev, bola veľmi malá. Platilo to predovšetkým o financiách, súdnictve, železniariach a poštách, ktoré podliehali bezprostredne Prahe, pričom na Slovensku neboli expozitúry. Okrem toho kompetencie ministerstva pre správu Slovenska neboli vymedzené, takže nebolo rozhodujúcou inštanciou, ale väčšinou len zhromaždiskom aktov pre ministerstvá v Prahe. Zodpovednosť ministra za súdy, financie, pošty a železnice nemohla byť žiadna a v pravom zmysle slova išlo len o vplyv na administráciu, aj to nie dokonalý, pretože osobná agenda a vymenúvanie úradníkov boli kompetenciami ministerstva vnútra. Situácia ministra s plnou mocou pre správu Slovenska teda nebola závideniahodná, ak videl, že v istých momentoch bol bez právneho základu takmer bezmocný zasahovať.⁵¹

⁴⁷ Lidové noviny, 9. 12. 1921. s. 2. O vládní systém na Slovensku.

⁴⁸ Venkov, 16. 12. 1921, s. 4. Slovensko.

⁴⁹ Lidové noviny, 8. 12. 1921, s. 2. Ministr Mičura o časových otázkách.

⁵⁰ Lidové noviny, 25. 9. 1922, s. 1. Krise ve správě Slovenska.

⁵¹ O situácii a pomeroch na Slovensku v období, keď boli nie celkom skonsolidované podmienky na aktivovanie župného zákona a keď Mičura končil vo funkcii, pozri napr. ŠUCHOVÁ, Xénia. Problémy organizácie politickej správy na Slovensku v predmníchovskej republike. In ZEM-

V neľahkej politickej situácii na Slovensku nahradil M. Mičuru v októbri 1922 v kresle ministra úradník a nestraník J. Kállay, ktorý mal, podobne ako Mičura, isté skúsenosti nielen s tzv. „županovaním“, ale aj s pôsobením na ministerstve. Mičura sa takmer hneď po odchode z funkcie stal prezidentom Súdnej tabule v Košiciach, jeho meno sa však z politického života nestratil nadlho. Už v priebehu roku 1922 sa objavovali úvahy o prípravách politickej strany stojacej v opozícii voči ľudovej strane, voči jej protištátnej agitácii. Aj keď spočiatku s ňou Mičura nebol spájaný, v neskoršom období to mal byť práve on, okolo ktorého sa začali aspoň formou stretnutí či diskusií zoskupovať názorovo blízki konzervatívni predstavitelia pôsobiaci na Slovensku. Išlo však o obdobie, v ktorom Mičura zaznamenal osobný nezdar hneď dvakrát. V prvom prípade išlo o napokon neúspešné úsilie založiť týždenník, okolo ktorého sa mali sústreďovať katolícki kňazi tvoriaci opozíciu voči Jurigovi, Tománkovi a ďalším.⁵² Tým následným a súvisiacim bolo ešte v prvej polovici roka 1923 rozhodnutie podať žiadosť o vstup do Slovenskej ľudovej strany – prijatý však nebol. V každom prípade akiste aj tieto skúsenosti stáli za odhodlaním naplniť Šrámkovu myšlienku „o príchode na Slovensko“ pred parlamentnými voľbami v roku 1925 a etablovaním sa

KO, Milan – BYSTRICKÝ, Valerián (eds.). Slovensko v Československu 1918 – 1939. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2004, s. 101-109.

⁵² J. Šrámkovi o detailoch pravdepodobne niekedy na jar/v lete roku 1923 napísal list, z ktorého je jasné, že Mičura bol sklamaný. Z chronologického hľadiska bol pôvodný termín na vydávanie časopisu stanovený na Vianoce 1922. Mičura následne opísal prekážky, ktoré zabránili vydávaniu časopisu v uvedenom termíne. Napokon periodikum ani len nezačalo vychádzať. Prvou malo byť finančné zabezpečenie, ktoré požadoval pôvodne tajomník Spolu sv. Vojtecha Dr. Juraj Hodál. Tento argument je pochopiteľný, aj preto Mičura svojich 50 000 Kč ponúkol k dispozícii v prospech časopisu. Následne mal Hodál prísť s ďalšou požiadavkou redaktorského honorára „z dôvodu finančnej núdze“. Aj keď bol Mičura prekvapený, pretože na polročnej práci v prospech vytvorenia podkladov boli obaja dohodnutí, „opäť vyplatil v hotovosti pár tisíc korún ako polročný honorár“. Zaujímavé na celej situácii je však to, na čo poukazuje aj sám Mičura, že Hodál sa redaktorsky na časopise podieľať nemohol, pretože na to nemal povolenie od nitrianskeho biskupa Kmeťka. Je preto zvláštne, že práve jeho si vytypoval a finančne ho aj podporoval (alebo to bolo až po tom, ako ho Mičura oslovil?). Mičura zrejme vytušil nezdar v prípade spolupráce s Hodálom, preto sa rozhodol zmluvne podchytiť Dezidera Gajdoša, podobne zazmluvnil aj tlačiareň Slovenská Grafia, angažovať mal aj právnik Kautnika (Kantnika) ako administrátora. Potom na 27. marca 1923 Mičura naplánoval stretnutie v Trnave s Hodálom, Gajdošom a Postényim, kde mali všetci odovzdať Gajdošovi rukopisy a Hodálom zostavený adresár. Stretnutie sa napokon v dohodnutom termíne uskutočnilo. Hodál s Postényim adresár pripravený nemali a Mičuru vraj od vydávania odhovárali. Dôvodom mal byť samotný Gajdoš, pod vedením ktorého by vraj podnik nosil „zárodok nezdaru“ a znemožňoval by vydávanie časopisu. Pocity stretnutia opísal Mičura aj Šrámkovi: „Videl som, že som zradený, a vrátil som sa so zroneným Gajdošom z Trnavy. Po tomto nezdare – pravda neviem čo? Myslím, že najlepšie bude, keď sa vzdám aktívnej politiky a budem žiť úradu. Lebo keď je možná takáto blamáž in eligendo, tak musím veriť v každú nemožnosť slovenskej politiky a jej činiteľov.“ Mičura však aj napriek tomuto neúspechu bol odhodlaný v snahe o vydávanie časopisu pokračovať. Opierať sa pritom mal o už spomenutého D. Gajdoša, ale aj ďalších, ktorí „spoluprácu prisľúbili“. Malo ísť o Milana Friča, Dr. Ladislava Nádašiho z Oravy a Jozefa Hamaja. Naopak, zanevrel na akúkoľvek spoluprácu „s ľuďmi ala Hodál – Postényi“, s ktorými „politiku nemožno robiť. V dnešnom čísle Slováka začal Hodál sériu článkov o historickom práve Slovákov na autonómiu“. NA Praha, f. Jan Šrámek, k. 5, List M. Mičuru J. Šrámkovi, bez datovania.

Československej strany ľudovej na Slovensku.⁵³ Mičura sa od roku 1927 po trenčianskoteplieckom zjazde stal predsedom výkonného výboru slovenskej krajinskej organizácie Československej strany ľudovej, v ktorej bol členom ústredného výboru. Súčasne založil stranícky tlačový orgán Ľudová politika.⁵⁴

Martin Mičura podobne ako jeho predchodcovia v úrade čelil podobným situáciám a udalostiam, keď sa sústredil na stabilizovanie pomerov na Slovensku, a to hlavne v oblasti administrácie, na ktorú mal z hľadiska kompetencií azda najväčší vplyv – i skúsenosti. Mičurovi sa často vyčítalo, že práve počas jeho úradovania došlo k utvoreniu jednotného opozičného bloku ľudácko-maďarského, a teda k vyvrcholeniu protištátnej agitácie. Toto bol spôsob, akým hodnotili Mičurovu prácu sociálni demokrati⁵⁵, neskôr aj národní socialisti, ktorí ho označovali za exponenta alebo aspoň za spojenca ľudovej strany.⁵⁶ Zabúdalo sa však na jeho zásluhy v prípade zdolávania prevratových komunistických snáh. Rovnako ako jeho predchodcovia, aj Mičura bol poznačený biľagom zodpovednosti takmer za všetko, čo na Slovensku nefungovalo podľa predstáv jednotlivcov. Počas svojho úradovania bol aj napádaný. Kým po svojom nástupe bol vnímaný ako silná ruka, ktorá si s komunistickým hnutím poradí, po dvoch rokoch sa táto charakteristika vytratila. Aj keď s istou politickou skúsenosťou, predsa bol na Slovensku prijatý ako nestraník a usiloval sa o spoluprácu so všetkými politickými stranami s cieľom vyvolať presvedčenie, že je ministrom-úradníkom. Darilo sa mu to však obmedzene a postupne získaval čoraz viac oponentov. Dovtedy najdlhšie pôsobiaci minister s plnou mocou pre správu Slovenska podľahol tlaku okolností a ani on sa nevyhol korupčnému správaniu, ktoré jasne nevysvetlil. V každom prípade však po ňom okrem už naznačeného zostala zriadená cudzinecká kancelária, finančná i materiálna podpora núdzných či študentov, ale i nedoriešená bytová otázka, stále veľké množstvo úradníkov z Čiech, resp. nárast nezamestnanosti.⁵⁷

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Archívy a pramene:

Archiv Kanceláre prezidenta republiky

Digitální repozitář Poslecnéj snemovne Parlamentu České republiky (<http://www.psp.cz>)

Masarykův ústav a archiv AV ČR, f. TGM, R-republika 1918 – 1937

Národní archiv Praha, fond Jan Šrámek; fond Sbíрка různých osobních archivů

PAPÁNKOVÁ, Gabriela. JUDr. Martin Mičura. Diplomová práca. Bratislava : Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2002.

⁵³ MARUNIAK, Matej. Pokusy o príchod Československej strany ľudovej na Slovensko do roku 1925 a postoje Slovenskej ľudovej strany pohľadom dobovej tlače. In *Studia Theologica*, 2018, roč. 20, č. 4, s. 188-191.

⁵⁴ MARTÁK, Michal. Ľudová politika. Hlavný tlačový orgán „Mičurovej“ Československej ľudovej strany na Slovensku (1925 – 1938). In *Periodiká v minulosti a súčasnosti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2018, s. 109-115.

⁵⁵ Venkov, 29. 9. 1922, s. 1. Veliký úkol příští vlády.

⁵⁶ Venkov, 8. 10. 1922, s. 3. Poslední ministr „s plnou mocí“.

⁵⁷ PAPÁNKOVÁ, ref. 36, s. 24-27.

Dobová tlač:

Lidové noviny 1921 – 1922
Ľudová politika 1927
Národné noviny 1920
Robotnícke noviny 1920
Slovák 1920-1921
Slovenská politika 1920
Slovenská vlasť 1920
Slovenské ľudové noviny 1920
Slovenský denník 1920 – 1921
Venkov 1920 – 1922

Monografie ako celok:

SIDOR, Karol – VNUK, František. Andrej Hlinka 1864 – 1938. Bratislava: Lúč, 2008.
KLIMEK, Antonín. Velké dějiny zemí koruny české, sv. XIII. 1918 – 1929. Praha – Lito-
myšl: Paseka, 2000.
KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918 – 1938). Díl první. Vznik, bu-
dování a zlatá léta republiky (1918 – 1929). Praha: Nakladatelství Libri, 2003.
MIČURA, Ján. JUDr. Martin Mičura (1883 – 1946): Život a dielo právnika, politika a štát-
níka. S. L.: S. N., 2011.
PEROUTKA, Ferdinand. Budování státu, díl 3, 1920. Praha: Lidové noviny, 1991.

Štúdie a články v časopisoch a zborníkoch, kapitoly v kolektívnych monogra- fiách:

MARUNIAK, Matej. Pokusy o príchod Československej strany lidovej na Slovensko
do roku 1925 a postoje Slovenskej ľudovej strany pohľadom dobovej tlače. In *Studia
Theologica*, 2018, roč. 20, č. 4, s. 179-197.
MARŤÁK, Michal. Ľudová politika. Hlavný tlačový orgán „Mičurovej“ Českosloven-
skej ľudovej strany na Slovensku (1925 – 1938). In *Periodiká v minulosti a súčasnos-
ti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava:
Univerzitná knižnica, 2018, s. 109-115.
MARŤÁK, Michal. Andrej Hlinka a Martin Mičura – k začiatkom ich politického i osob-
ného vzťahu. In LETZ, Róbert – STANO, Pavol (eds.). *Národe môj. Pamätnica 150. vý-
ročia narodenia Andreja Hlinku*. Bratislava: Post Scriptum, 2015, s. 141-150.
MARŤÁK, Michal. Martin Mičura v slovenskej i českej historiografii. In *Disputationes
Scientificae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2018, roč. 18, č. 1, s. 99-107.
ŠUCHOVÁ, Xénia. Problémy organizácie politickej správy na Slovensku v predmníchov-
skej republike. In ZEMKO, Milan – BYSTRICKÝ, Valerián (eds.). *Slovensko v Česko-
slovensku 1918 – 1939*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied,
2004, s. 101-109.

Počet slov: 6154

Počet znakov vrátane medzier: 42 428